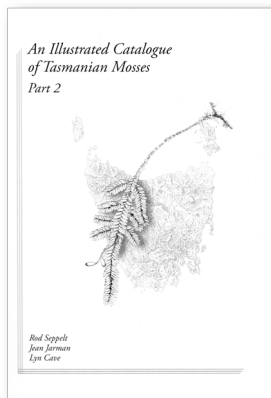

R. D. SEPPELT, S. J. JARMAN & L. H. CAVE. 2019. **An illustrated catalogue of Tasmanian mosses. Part 2.** 6 + 64 [nienumerowanych] str., 62 tablice [Nr 38–99]. Miękka oprawa (spiralna), format 29,7 × 21,2 cm. Tasmanian Herbarium, Hobart. Cena: nie podano. ISBN 978-1-921599-88-0.

W sześć lat po opublikowaniu pierwszej części ilustrowanego katalogu mchów Tasmanii¹ do rąk briologów trafia druga część tego niezwykle ikonograficznego atlasu. Podobnie jak część pierwsza, zawiera on całostronicowe tablice z rycinami kreskowymi kolejnych 62 gatunków tasmańskich mchów opracowane z wielkim pietyzmem przez pierwszego autora i w większości bardzo dobrze reprodukowane. Ich dobór jest dość przypadkowy, chociaż autorzy starali się uwzględnić wszystkie gatunki z wybranych rodzajów.

Najbogatszym w gatunki rodzajem publikowanym w tej części omawianego katalogu jest rodzaj *Andreaea* Hedw., który na Tasmanii jest reprezentowany przez 13 gatunków. Ale tylko dla trzech gatunków, a mianowicie *A. acuminata* Mitt., *A. huttonii* R.Br.bis i *A. microvaginata* Müll. Hal., są tu ilustracje publikowane po raz pierwszy. Natomiast tablice dla czterech gatunków (*A. acutifolia* Hook.f. & Wilson, *A. alpina* Hedw., *A. flabellata* Müll.Hal. i *A. gainii* Cardot) są tu reprodukowane z opublikowanej w 2004 roku przez Roda Seppelta Flory mchów wyspy Macquarie². Tablice trzech dalszych gatunków z tej Flory, *A. mutabilis* Hook.f. & Wilson, *A. nitida* Hook.f. & Wilson i *A. subulata* Harv., są tu również opublikowane, ale zostały one uzupełnione o dodatkowe elementy i inaczej zmontowane. Należy tu wyjaśnić, że Macquarie jest subantarktyczną wyspą, leżącą około tysiąca kilometrów na południe od Tasmanii, ale pod względem administracyjnym należąca do stanu Tasmania, jednego z sześciu stanów wchodzących w skład Związku Australijskiego. Wreszcie tablice trzech ostatnich gatunków, *A. amblyophylla* Müll.Hal., *A. australis* Mitt. i *A. flexuosa* R.Br.bis, również były wcześniej opublikowane w pierwszym i jak dotąd jedynym tomie poświęconym mchom wydanych w 2006 roku w ramach projektu *Flora of Australia*³.

Z pozostałych 33 rodzajów zilustrowanych w tym katalogu, rodzaj *Calyptrochaeta* reprezentowany jest na Tasmanii przez 4 gatunki, a każdy z kolejnych trzech rodzajów: *Distichophyllum* Dozy & Molk., *Pyrrhobryum* Mitt. i *Rhizogonium* Brid. ma po 3 gatunki. Natomiast 7 dalszych rodzajów liczy tu po 2 gatunki, a 22 rodzajów jest monotypowych na Tasmanii. Tablice trzech innych gatunków z wyżej wymienionych rodzajów, a mianowicie *Achrophyllum dentatum* (Hook.f. & Wilson) Vitt & Crosby, *Tridontium tasmanicum* Hook.f. i *Pyrrhobryum mnioides* (Hook.) Manuel są reprodukowane z wyżej wymienionej Flory mchów wyspy Macquarie, a z tablicy *Thuidopsis furfurosa* (Hook.f. & Wilson) M.Fleisch. wykorzystane zostały pewne elementy. Wszystkie pozostałe tablice są oryginalne, wykonane specjalnie dla potrzeb omawianego wydawnictwa. Zdecydowana większość gatunków została zilustrowana na podstawie okazów z Tasmanii i tylko w niektórych przypadkach wykorzystane zostały okazy zebrane w Australii i na Nowej Zelandii, a w przypadku *Leptobryum pyriforme* (Hedw.) Wilson z Alaski. Tablice tasmańskich mchów publikowane w omawianym katalogu wykonane są z niebywałym artyzmem, podobnie jak cała bogata ikonografia mchów Roda Seppelta, emerytowanego profesora Australijskiego Wydziału Antarktyki w Departamencie Środowiska rządu australijskiego. Ukazują one najważniejsze cechy diagnostyczne gatunków, umożliwiając ich identyfikację, co jest szczególnie istotne przy braku pełnej opisowej Flory mchów Australii. W sumie w obu opublikowanych częściach zilustrowano 99 gatunków, co w przybliżeniu stanowi jedną czwartą część flory mchów Tasmanii.

W porównaniu z pierwszą, druga część katalogu ma jedno poważne uchybienie. Brakuje w nim map rozmieszczenia każdego gatunku na Tasmanii oraz towarzyszących im ważnych informacji o zasięgu

¹ Patrz recenzja R. Ochyry, *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* **23**(2): 385–387 (2016).

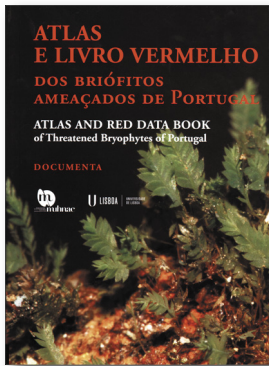
² Patrz recenzja R. Ochyry, *Wszelchświat* **106**(10–12): 326–328 (2005).

³ Patrz recenzja R. Ochyry, *Wiadomości Botaniczne* **52**(1–2): 152–153 (2008).

pinowym, zajmowanych siedliskach na Tasmanii, ogólnym rozmieszczeniu geograficznym w Australazji i publikowanych opisach taksonomicznych. Niestety, autorzy nie podają powodów tego istotnego zubożenia katalogu. Na szczęście najbardziej wartościowa część tego katalogu, czyli ikonografia gatunków nie uległa żadnej zmianie i prezentuje bardzo wysoki merytoryczny i artystyczny poziom. – RYSZARD OCHYRA, *ul. Fryderyka Zolla 39, 30-898 Kraków, Polska.*

DOI: <https://doi.org/10.35535/ffgp-2019-0019>

Cecília SÉRGIO, César Augusto GARCIA, Manuela SIM-SIM, Cristina VIEIRA, Helena HESPANHOL & Sarah STOW. 2013. Atlas y e livro vermelho dos briófitos ameaçados de Portugal [Atlas and red data book of threatened bryophytes of Portugal]. 463 stron, 196 [nienumerowanych] kolorowych fotografii, 62 rycin, 10 tabel, 80 [nienumerowanych] map rozmieszczenia. Miękka oprawa, format 23,5 × 16,5 cm. MUHNAC Documenta, Lisboa. Cena: 30 €. ISBN 978-989-8618-57-3.

W chwili obecnej większość państw w Europie dysponuje czerwonymi listami mszaków, na których umieszczone są wymarłe, ginące i będące w różnym stopniu zagrożone gatunki mchów, wątrobowców i glewików. W niektórych krajach, mających szczególnie dobrze zbadaną brioflorę, zostały opracowane także regionalne czerwone listy tych roślin. Jednakże, jak dotychczas, tylko bardzo nieliczne kraje doczekały się własnych czerwonych ksiąg mszaków, w których wszelkie problemy związane z ginącymi i zagrożonymi gatunkami omawiane są wszechstronnie i bardzo szczegółowo. Ich prekursorem była wydana w 1995 roku *Czerwona księga europejskich mszaków*¹, która, jak wszystkie pionierskie dzieła, jest faktycznie w swej formie, opracowaniem pośrednim między klasyczną czerwoną listą a czerwoną księgą w jej obecnym rozumieniu. Obejmuje ona dość powierzchowne zestawienie zagrożonych europejskich gatunków mszaków, z bardziej szczegółowym omówieniem wybranych gatunków oraz wykazem

najciekawszych pod względem briologicznym obszarów w poszczególnych krajach. Jak dotychczas tylko pięć krajów w Europie doczekało się własnych czerwonych ksiąg mszaków: w 1998 roku Szwecja², w 2001 roku Wielka Brytania³, w 2009 roku Finlandia⁴ oraz w 2012 roku Irlandia⁵ i Hiszpania⁶. W rok później do grupy europejskich krajów mających czerwone księgi mszaków jako ostatnia dołączyła Portugalia.

Obecność obu krajów iberyjskich, Hiszpanii i Portugalii, w grupie państw mających własne czerwone księgi mszaków może być dla wielu zaskoczeniem, gdyż jeszcze w początkach lat 60. ubiegłego wieku flora mszaków Półwyspu Iberyjskiego należała do jednej ze słabiej zbadanych w Europie. Podstawowym źródłem dość niekompletnej wiedzy na temat tych roślin w Portugalii było wówczas przestarzałe i mocno zdezaktualizowane, czteroczęściowe opracowanie A. Machado z lat 1925–1933 – *Sinopse das briófitas de Portugal*. Przez kolejne trzy dekady panował poważny zastój w badaniach portugalskiej brioflory, który został przerwany dopiero przez Cecilię Sérgio, pracownika naukowego Muzeum Historii Naturalnej uniwersytetu w Lizbonie. Począwszy od połowy lat 1960. prowadziła ona intensywne badania taksonomiczne i fitogeograficzne mszaków Portugalii i całego Półwyspu Iberyjskiego, a ich wyniki przedstawiła w prawie dwustu publikacjach, uczestnicząc jednocześnie we wszystkich najważniejszych projektach badawczych iberyjskiej brioflory. W swoich badaniach poświęciła ona sporo miejsca także sprawom ochrony mszaków

¹ Patrz recenzja R. Ochyry, *Fragmenta Floristica et Geobotanica Series Polonica* **3**: 431–432 (1996).

² Patrz recenzja R. Ochyry, *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* **56**(2): 108–110 (2000).

³ Patrz recenzja R. Ochyry, *Wszelchświat* **103**(1–3): 76 (2002).

⁴ Patrz recenzja R. Ochyry, *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* **67**(4): 346–348 (2011).

⁵ Patrz recenzja R. Ochyry, *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* **70**(3): 285–288 (2014).

⁶ Patrz recenzja R. Ochyry, *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* **74**(1): 77–79 (2018).